

Гармонізація акцизного оподаткування України з правом Європейського Союзу

Агаманчук Н. І.

доктор юридичних наук, доцент,

провідний науковий співробітник відділу дослідження проблем

взаємодії держави та громадянського суспільства

Київський регіональний центр Національної академії правових наук України

вул. Пилипа Орлика, 3, Київ, Україна

orcid.org/0000-0002-3893-084X

noicom@ukr.net

Ключові слова: *оподаткування, акцизне оподаткування, гармонізація, непрямі податки, директиви Ради Європейського Союзу, акциз.*

У статті проаналізовано особливості адміністрування та правового регулювання акцизного податку в країнах Європейського Союзу та в Україні. Досліджено відповідність норм податкового законодавства положенням директив Європейського Союзу з питань акцизного оподаткування, а саме Директиви Ради 2008/118/ЄС «Про загальний режим акцизних зборів» від 16 грудня 2008 року; Директиви Ради 92/83/ЄС «Про гармонізацію структур акцизних зборів на алкоголь та алкогольні напої» від 19 жовтня 1992 року; Директиви Ради 92/84/ЄЕС «Про наближення акцизних зборів на спирт та алкогольні напої» від 19 жовтня 1992 року; Директиви 92/79/ЄЕС Ради ЄС «Про зближення оподаткування сигарет» від 19 жовтня 1992 року; Директиви 92/80/ЄЕС Ради ЄС «Про зближення оподаткування на перероблений тютюн, інший, ніж сигарети» від 19 жовтня 1992 року; Директиви Ради 95/59/ЄС «Про податки, інші, ніж податки з обороту, які впливають на споживання тютюнових виробів» від 27 листопада 1995 року; Директиви Ради 2011/64/ЄС «Про структуру і ставки акцизів, що застосовуються до тютюнових виробів (кодифікація)» від 21 червня 2011 року; Директиви Ради 2003/96/ЄС «Про реструктуризацію системи Співтовариства з оподаткування продуктів енергії та електроенергії» від 27 жовтня 2003 року; Директиви Ради 92/82/ЄЕС «Про апроксимацію ставок акцизних зборів на нафтопродукти» від 19 жовтня 1992 року; Директиви Ради 92/81/ЄЕС «Про гармонізацію структур акцизних зборів на нафтопродукти» від 19 жовтня 1992 року; Директиви Ради 95/60/ЄС «Про фіскальне маркування газойлю та гасу» від 27 листопада 1995 року. Автором визначено можливості запозичення позитивного досвіду держав Євросоюзу і внесення змін до чинного податкового законодавства України. Встановлено, що норми директив щодо акцизного оподаткування певною мірою враховані в законодавстві України. Відмінностями, які потребують подальшого врегулювання, залишаються норми щодо визначення поняття «проміжні продукти» та знижених ставок податку на них, визначення об'єкта оподаткування та дати виникнення податкових зобов'язань з акцизного податку; визначення таких підакцизних товарів, як пиво та спирт етиловий; розміру ставок акцизного податку; податкових пільг.

Harmonization of excise taxation of Ukraine with European Union law

Atamanchuk N. I.

Doctor of Law, Associate Professor,

Leading Researcher at the Department of Research on Communication

Problems between the State and Civil Society

Kyiv Regional Center of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine

Pylyp Orlyk str., 3, Kyiv, Ukraine

orcid.org/0000-0002-3893-084X

noicom@ukr.net

Key words: *taxation, excise taxation, harmonization, indirect taxes, directives of Advice of European Union.*

In the article the features of administration and legal adjusting of excise tax are analyzed in the countries of European Union and in Ukraine. Accordance of norms of tax law is investigational by position of directives of European Union from the questions of excise taxation, namely: Directives of Advice of 2008/118/EC from December, 16, 2008 “About the general mode of excise collections”; Directives of Advice of 92/83/EC “About harmonization of structures of excise collections on an alcohol and alcoholic beverages” from October, 19, 1992; Directives of Advice 92/84/ECC “About approaching of excise collections on an alcohol and alcoholic beverages” from October, 19, 1992; Directives 92/79/ECC Advices of EC “About rapprochement of taxation of cigarettes” from October, 19, 1992; Directives 92/80/ECC Advices of EC “About rapprochement of taxation on the done tobacco, other, than cigarettes” are from October Directives of Advice 92/81/ECC “About harmonization of structures of excise collections on oil products” from October, 19, 1992; Directives of Advice of 95/60/EC “About the fiscal marking to the gas-oil and kerosene” from November, 27, 1995. Possibilities of borrowing of positive experience of the states of European Union and making alteration are certain authors to the current tax legislation of Ukraine. It is set that the norms of directives in relation to excise taxation up to a point are taken into account in the legislation of Ukraine. By differences, that need a further settlement there are norms in relation to the decision of concept “intermediate foods” and mionectic rates of tax on them, decisions of object of taxation and date of origin of tax obligations from an excise tax; decision of such excisable commodities as beer and alcohol ethyl; to the size of rates of excise tax; tax deductions and others like that.

Постановка проблеми. Необхідність комплексного реформування вітчизняної правової системи та приведення національного законодавства у відповідність до європейських принципів і стандартів права є одним із завдань нашої держави. Зокрема, євроінтеграційні прагнення України, які реалізуються через гармонізацію вітчизняного законодавства і законодавства Європейського Союзу, є одним з основних пріоритетів сучасної державної політики. Україна як держава, що уклала з Європейським Союзом Угоду про асоціацію (далі – Угода) [1], а також отримала статус кандидата на членство в Європейському Союзі, одержала завдання гармонізувати національне законодавство з нормами права Європейського Союзу (далі – ЄС). Відповідно до Угоди, Сторони взяли на себе зобов'язання щодо застосування

принципів належного управління у сфері оподаткування, що має на меті встановлення фіскальної нейтральності, спрощення умов торгівлі для зовнішніх і внутрішніх агентів та створення умов для ефективного функціонування внутрішнього ринку ЄС. Саме тому особливого значення набуває питання національної імплементації в Україні директив у сфері акцизного оподаткування. Важливим у цьому питанні є детальний аналіз відповідних Директив ЄС у сфері акцизного оподаткування з виокремленням тих їх положень, що мають обов'язковий характер, та положень, які дають змогу державам-членам самостійно вирішувати певні питання щодо оподаткування гармонізованих підакцизних товарів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості гармонізації законодавства України про

акцизне оподаткування з правом ЄС досліджували такі науковці, як М. Буроменський, А. Монаснко [2], С. Герчаківський [3], В. Коротун, Н. Новицька, І. Хлебнікова [4], А. Соколовська [5], М. Ярош, Л. Прокіпчук, Р. Галамай [6]. Реформування податкового законодавства щодо акцизного оподаткування, а також різноманіття підакцизних товарів у світовій та європейській практиці оподаткування зумовлюють необхідність здійснення подальших наукових досліджень у зазначеному напрямі.

Метою дослідження є визначення на основі порівняльного аналізу положень директив Ради ЄС з акцизного оподаткування, а також напрямів подальшого удосконалення правового регулювання акцизного оподаткування в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні правове регулювання акцизного податку регламентується Податковим кодексом України (далі – ПК України). Відповідно до ст. 9 ПК України [7], акцизний податок є загальнодержавним податком і визначається як непрямий податок на споживання окремих видів товарів (продукції), визначених як підакцизні, що включаються до ціни таких товарів (продукції). Підакцизними товарами є спирт етиловий та інші спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво (крім квасу «живого» бродіння); тютюнові вироби, тютюн та промислові заміники тютюну; рідини, що використовуються в електронних сигаретах; пальне, у тому числі товари (продукція), що використовуються як пальне для заправлення транспортних засобів, обладнання або пристроїв з двигунами внутрішнього згоряння із запалюванням від стиснення, з двигунами внутрішнього згоряння з іскровим запалюванням, з двигунами внутрішнього згоряння з кривошипно-шатунним механізмом, коди яких, згідно з УКТ ЗЕД, не зазначені у пп. 215.3.4 п. 215.3 цієї статті (крім газу природного у газоподібному стані за кодом 2711 21 00 00 згідно з УКТ ЗЕД); автомобілі легкові, кузови до них, причепа та напівпричепа, мотоцикли, транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб і більше, транспортні засоби для перевезення вантажів; електрична енергія [7].

В країнах ЄС питання акцизного оподаткування врегульовано такими Директивами, як Директива Ради 2008/118/ЄС «Про загальний режим акцизних зборів» від 16 грудня 2008 року [8]; Директива Ради 92/83/ЄС «Про гармонізацію структур акцизних зборів на алкоголь та алкогольні напої» від 19 жовтня 1992 року [9]; Директива Ради 92/84/ЄС «Про наближення акцизних зборів на спирт та алкогольні напої» від 19 жовтня 1992 року [10]; Директива 92/79/ЄС Ради ЄС «Про зближення оподаткування сигарет» від 19 жовтня 1992 року [11]; Директива 92/80/ЄС Ради ЄС «Про зближення оподаткування на

перероблений тютюн, інший, ніж сигарети» від 19 жовтня 1992 року [12]; Директива Ради 95/59/ЄС «Про податки, інші, ніж податки з обороту, які впливають на споживання тютюнових виробів» від 27 листопада 1995 року [13]; Директива Ради № 2011/64/ЄС «Про структуру і ставки акцизів, що застосовуються до тютюнових виробів (кодифікація)» від 21 червня 2011 року [14]; Директива Ради 2003/96/ЄС «Про реструктуризацію системи Співтовариства з оподаткування продуктів енергії та електроенергії» від 27 жовтня 2003 року [15]; Директива Ради 92/82/ЄС «Про апроксимацію ставок акцизних зборів на нафтопродукти» від 19 жовтня 1992 року [16]; Директива Ради 92/81/ЄС «Про гармонізацію структур акцизних зборів на нафтопродукти» від 19 жовтня 1992 року [17]; Директива Ради 95/60/ЄС «Про фіскальне маркування газойлю та гасу» від 27 листопада 1995 року [18].

Основним документом, що регулює справляння акцизного податку в ЄС, є Директива Ради 2008/118/ЄС «Про загальний режим акцизних зборів та якою скасовується Директива 92/12/ЄС» від 16 грудня 2008 року [8], якою встановлені загальні засади оподаткування підакцизних товарів задля їх вільного обігу всередині ЄС для забезпечення належного функціонування внутрішнього ринку.

Оподаткування акцизами алкогольних напоїв регулюється Директивою Ради 92/83/ЄС «Про гармонізацію структур акцизних зборів на алкоголь та алкогольні напої» від 19 жовтня 1992 року (далі – Директива Ради 92/83/ЄС) [9], а також Директивою Ради 92/84/ЄС «Про наближення акцизних зборів на спирт та алкогольні напої» від 19 жовтня 1992 року [10], що встановлює мінімальні ставки акцизного збору, які повинні застосовуватися у державах-членах на алкоголь та алкогольні напої. Положення Директиви Ради 92/83/ЄС переважно враховані в законодавстві України, окрім положень щодо визначення поняття «проміжні товари», якими вважаються підакцизні товари, фактична міцність яких є вищою за 1,2% об., але не вищою за 22% об. (п. 1 ст. 17 Директиви Ради 92/83/ЄС); відшкодування суми сплаченого акцизного збору з алкогольних напоїв, вилучених з ринку, якщо через їхній стан або строк вони є непридатними для споживання (ст. 25 Директиви Ради 92/83/ЄС) [9].

Основним актом у сфері гармонізації оподаткування тютюнових виробів стала Директива Ради «Про структуру і ставки акцизів, що застосовуються до тютюнових виробів (кодифікація)» від 21 червня 2011 року № 2011/64/ЄС [14], оскільки встановлює загальні принципи для узгодження структури й ставок акцизу, яким держави-члени обкладають тютюнові вироби.

Директива Європейського Парламенту і Ради 2014/40/ЄС «Про наближення законів, підзаконних нормативно-правових актів та адміністративних положень держав-членів щодо виробництва, представлення та продажу тютюнових виробів і супутніх продуктів та про скасування Директиви 2001/37/ЄС» від 3 квітня 2014 року [19] передбачає наближення законів, підзаконних нормативно-правових актів та адміністративних положень держав-членів щодо інгредієнтів та викидів тютюнових виробів і відповідних обов'язків щодо звітування, у тому числі максимальних рівнів викидів смоли, нікотину та монооксиду вуглецю для сигарет; певних аспектів маркування та пакування тютюнових виробів, у тому числі щодо медичного попередження, яке повинно бути на одиничних пачках тютюнових виробів та будь-якому зовнішньому пакуванню, а також будь-яких захисних елементів та елементів простежування, які застосовуються до тютюнових виробів для забезпечення їхньої відповідності цій Директиві; заборони введення в обіг тютюну для перорального вживання; транскордонних дистанційних продажів тютюнових виробів; обов'язку подавати повідомлення стосовно новітніх тютюнових виробів; введення в обіг та маркування деяких виробів, які пов'язані з тютюновими виробами, а саме електронних сигарет і заправних контейнерів, а також трав'яних виробів для куріння.

Особливості акцизного оподаткування нафтопродуктів урегульовуються Директивою Ради 92/82/ЄЕС «Про апроксимацію ставок акцизних зборів на нафтопродукти» від 19 жовтня 1992 року [16], а також Директивою Ради 92/81/ЄЕС «Про гармонізацію структур акцизних зборів на нафтопродукти» від 19 жовтня 1992 року [17], яка визначає спільні визначення для всіх нафтопродуктів, а також установає узгодженого акцизного податку на нафтопродукти.

Директива Ради 95/60/ЄС «Про фіскальне маркування газойлю та гасу» від 27 листопада 1995 року [18] передбачає встановлення загальних правил фіскального маркування газойлю та гасу. Зокрема, держави-члени Співтовариства мають застосовувати фіскальний маркер, який складається з чітко визначеного поєднання хімічних добавок, які додаються під наглядом фіскальних органів перед відпуском нафтопродуктів.

Оподаткування енергоносіїв та електроенергії визначено у Директиві Ради 2003/96/ЄС «Про реструктуризацію системи Співтовариства з оподаткування продуктів енергії та електроенергії» від 27 жовтня 2003 року (далі – Директива Ради 2003/96/ЄС) [15]. Визначальною рисою зазначеної Директиви є значна кількість положень щодо можливості застосування диференційованого національного розміру оподаткування, звільнень

або знижень розміру оподаткування залежно від сфер та суб'єктів використання відповідних видів енергоносіїв та електроенергії.

Як зазначає С. Герчаківський, «послідовність, визначення етапів та швидкість імплементації Директиви Ради 2003/96/ЄС в Україні в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення повинні враховувати такі фактори: пріоритет захисту українського енергоринку та мінімізація забезпечення енергопродуктів з країн-агресорів – Російської Федерації та Білорусі; необхідність розширення енерго-та ресурсоефективних технологій в контексті приєднання до європейської енергосистеми ENTSO-E; повоєнне відновлення енергомереж та транспортних коридорів з постачання енергопродуктів; екологізація виробництв електроенергії задля розвитку зелених технологій; забезпечення захисту споживачів енергопродуктів та електроенергії в Україні; глобальні та національні ринкові цінові тренди на енергоносії в умовах післявоєнного відновлення (вже сьогодні наслідком війни стало оголошення Нідерландами, Португалією нових інвестицій в офшорну вітроенергетику, Бельгія відкладає закриття атомних електростанцій, Франція припиняє субсидування нових газових обігрівачів та збільшує їх для електричних теплових насосів тощо); потреби захисту довкілля від шкідливого виробництва електроенергії та використання енергоресурсів (декарбонізація економіки), а також наслідків воєнних руйнувань; інфляційні очікування та девальвація національної грошової одиниці; запобігання схемам ухилення від сплати податків під час оподаткування енергопродуктів; підвищення ефективності податкового адміністрування процесів справляння податків з енергопродуктів та електроенергії» [3, с. 291–292].

Поділяємо думку таких науковців, як М. Ярош, Л. Прокіпчук, Р. Галамай, про те, що серед основних проблем, які слід подолати для гармонізації, передусім слід звернути увагу на такі: неузгодженість ставок щодо підакцизних товарів в реаліях вітчизняної податкової системи та фіскальної системи ЄС; неточності та відсутності збігу визначення об'єктів оподаткування в цих системах; існування схем ухилення від сплати акцизного податку та контрабанди товарів; неефективна, складна та непрозора система адміністрування акцизного податку в Україні; існування та розвиток «тіньового» сектору економіки, що прямо впливає на суми надходження податку до бюджетів; відмінності пільгового оподаткування акцизним податком та його поширеності на монопольні й товари з високим рівнем рентабельності в Україні та країнах-членах ЄС [6, с. 39].

Висновки. Підбиваючи підсумок, зазначаємо, що перед Україною як державою, що уклала

з Європейським Союзом Угоду про асоціацію, а також отримала статус кандидата на членство в Європейському Союзі, стоїть завдання якнайшвидшої гармонізації національного законодавства з правом ЄС. Особливого значення у цьому контексті набувають норми щодо акцизного оподаткування алкогольних напоїв, тютюнових виробів, електроенергії, маркування нафтового газу й гасу та приведення їх у відповідність до Директив Ради ЄС задля встановлення єдиного підходу до визначення бази оподаткування акцизного податку, застосування єдиних податкових термінів та спрощення ведення зовнішньоекономічної діяльності.

Шляхами наближення податкового законодавства України до законодавства ЄС у сфері акцизного оподаткування є узгодження термінології щодо визначення таких акцизних підкатегорій, як «пиво», «вино», «зброджені напої», «проміжні продукти» та «спирт етиловий»; перегляд системи

пільгового оподаткування акцизного податку щодо підтримки виробництва національного продукту, який характеризується історією свого виготовлення та відповідною рецептурою, а також підтримки малих виробників у сфері виготовлення алкогольних напоїв, зокрема виноробів; запровадження європейської системи контролю за виробництвом та обігом підакцизних товарів; для нафтопродуктів – запровадження фіскального маркування газойлю та гасу задля контролю за сплатою акцизів; для продуктів енергії та електроенергії – встановлення мінімальних загальних ставок акцизного податку; запровадження пільгових ставок задля заохочення більш ефективного використання енергії, яке сприяє зменшенню емісії парникового газу та залежності від імпортованої енергетичної продукції; надання податкових преференцій підприємствам, які вживають певних заходів та вкладають свій капітал у модернізацію використання енергії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, від 30 листопада 2015 року № 984_011. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 01.09.2022).
2. Buromenskiy M., Monaienko A., Atamanchuk N. Harmonisation of Ukrainian legislation on excise taxation of alcoholic beverages with the law of the European Union. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*. 2022. № 29 (1). P. 127–138.
3. Герчаківський С. Законодавство ЄС у сфері акцизного оподаткування енергопродуктів в парадигмі воєнного стану в Україні. *Російсько-українська війна: право, безпека, світ* : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, м. Тернопіль, Західноукраїнський національний університет, 29–30 квітня 2022 року. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. С. 289–292.
4. Коротун В., Новицька Н., Хлебнікова І. Гармонізація класифікації спирту та алкогольних напоїв у контексті виконання вимог Угоди про асоціацію України з ЄС. *Бізнес-Інформ*. 2018. № 7. С. 224–225.
5. Податкова гармонізація в Україні в умовах реалізації Угоди про асоціацію між Україною і ЄС : монографія / за ред. А. Соколовської. Київ : ДННУ «Академія фінансування управління», 2017. 448 с.
6. Ярош М., Прокіпчук Л., Галамай Р. Удосконалення акцизного оподаткування в Україні в умовах інтеграції до ЄС. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2019. № 4 (82). С. 36–43.
7. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n4987> (дата звернення: 10.09.2022).
8. Про загальний режим акцизних зборів : Директива Ради 2008/118/ЄС від 16 грудня 2008 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-2012-p> (дата звернення: 01.09.2022).
9. Про гармонізацію структур акцизних зборів на алкоголь та алкогольні напої : Директива Ради 92/83/ЄС від 19 жовтня 1992 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_430 (дата звернення: 01.09.2022).
10. Про наближення акцизних зборів на спирт та алкогольні напої : Директива Ради 92/84/ЄС від 19 жовтня 1992 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_431 (дата звернення: 01.09.2022).
11. Про зближення оподаткування сигарет : Директива № 92/79/ЄС Ради ЄС від 19 жовтня 1992 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/994_a74 (дата звернення: 01.09.2022).
12. Про зближення оподаткування на перероблений тютюн, інший, ніж сигарети : Директива Ради ЄС від 19 жовтня 1992 року № 92/80/ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a77 (дата звернення: 01.09.2022).
13. Про податки, інші, ніж податки з обороту, які впливають на споживання тютюнових виробів : Директива Ради 95/59/ЄС від 27 листопада 1995 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_442 (дата звернення: 01.09.2022).

14. Про структуру і ставки акцизів, що застосовуються до тютюнових виробів (кодифікація) : Директива Ради 2011/64/ЄС від 21 червня 2011 року. URL: <http://old.minjust.gov.ua/45885> (дата звернення: 01.09.2022).
15. Про реструктуризацію системи Співтовариства з оподаткування продуктів енергії та електроенергії : Директива Ради 2003/96/ЄС від 27 жовтня 2003 року. URL: <http://old.minjust.gov.ua/45885> (дата звернення: 01.05.2022).
16. Про апроксимацію ставок акцизних зборів на нафтопродукти : Директива Ради 92/82/ЄЕС від 19 жовтня 1992 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_371 (дата звернення: 01.09.2022).
17. Про гармонізацію структур акцизних зборів на нафтопродукти : Директива Ради 92/81/ЄЕС від 19 жовтня 1992 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_370 (дата звернення: 01.09.2022).
18. Про фіскальне маркування газойлю та гасу : Директива Ради 95/60/ЄС від 27 листопада 1995 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_488 (дата звернення: 01.09.2022).
19. Директива Європейського Парламенту і Ради 2014/40/ЄС «Про наближення законів, підзаконних нормативно-правових актів та адміністративних положень держав-членів щодо виробництва, представлення та продажу тютюнових виробів і супутніх продуктів та про скасування Директиви 2001/37/ЄС» від 3 квітня 2014 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/2014-40-es.pdf> (дата звернення: 01.09.2022).

REFERENCES

1. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym Spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony vid 30 lystopada 2015 roku № 984_011. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (data zvernennia: 01.09.2022).
2. Buromenskiy M., Monaienko A. & Atamanchuk N. (2022). Harmonisation of Ukrainian legislation on excise taxation of alcoholic beverages with the law of the European Union. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 29 (1), 127–138.
3. Herchakivskiy S. Zakonodavstvo YeS u sferi aktsyznogo opodatkovannia enerhoproduktiv v paradyhmi voiennoho stanu v Ukraini. *Rosiisko-ukrainska viina: pravo, bezpeka, svit* : materialy VI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, m. Ternopil, Zakhidnoukrainskiyi natsionalnyi universytet, 29-30 kvitnia 2022 r. Ternopil: ZUNU, 2022. S. 289–292.
4. Korotun V., Novytska N., Khliebnikova I. Harmonizatsiia klasyfikatsii spyrtu ta alkoholnykh napoiv u konteksti vykonannia vymoh Uhody pro asotsiatsiiu Ukrainy z YeS. *Biznes Inform.* 2018. № 7. S. 224–225.
5. Podatkova harmonizatsiia v Ukraini v umovakh realizatsii Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu i YeS: monohrafiia / za red. A. Sokolovskoi; DNNU “Akad. fin. upravlinnia”. K., 2017. 448 s.
6. Iarosh M., Prokipchuk L., Halamai R. Udoskonalennia aktsyznogo opodatkovannia v Ukraini v umovakh intehtatsii do YeS. *Visnyk Sumskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu.* 2019. № 4 (82). S. 36–43.
7. Podatkovyi kodeks Ukrainy vid 2 hrudnia 2010 roku № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n4987> (data zvernennia: 10.09.2022).
8. Pro zahalnyi rezhyim aktsyznykh zboriv: Dyrektyva Rady 2008/118/IeS vid 16 hrudnia 2008 roku. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-2012-r> (data zvernennia: 01.09.2022).
9. Pro harmonizatsiiu struktur aktsyznykh zboriv na alkohol ta alkoholni napoi: Dyrektyva Rady 92/83/IeS vid 19 zhovtnia 1992 roku. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_430 (data zvernennia: 01.09.2022).
10. Pro nablyzhennia aktsyznykh zboriv na spyrt ta alkoholni napoi: Dyrektyva Rady 92/84/IeES vid 19 zhovtnia 1992 roku. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_431 (data zvernennia: 01.09.2022).
11. Pro zblyzhennia opodatkovannia syharet: Dyrektyva № 92/79/IeES Rady YeS vid 19 zhovtnia 1992 roku. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/994_a74 (data zvernennia: 01.09.2022).
12. Pro zblyzhennia opodatkovannia na pererobleni tiutiun, inshyi, nizh syharety: Dyrektyva № 92/80/IeES Rady YeS vid 19 zhovtnia 1992 roku. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a77 (data zvernennia: 01.09.2022).
13. Pro podatky, inshi, nizh podatky z oborotu, yaki vplyvaiut na spozhyvannia tiutiunovykh vyrobiv: Dyrektyva Rady 95/59/IeS vid 27 lystopada 1995 roku. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_442 (data zvernennia: 01.09.2022).
14. Pro strukturu i stavky aktsyziv, shcho zastosovuiutsia do tiutiunovykh vyrobiv (kodyfikatsiia): Dyrektyva Rady 2011/64/IeS vid 21 chervnia 2011 roku. URL: <http://old.minjust.gov.ua/45885> (data zvernennia: 01.09.2022).

15. Pro restrukturyzatsiiu systemy Spivtovarystva z opodatkuvannia produktiv enerhii ta elektroenerhii: Dyrektyva Rady 2003/96/IeS vid 27 zhovtnia 2003 roku. URL: <http://old.minjust.gov.ua/45885> (data zvernennia: 01.05.2022).
16. Pro aproksymatsiiu stavok aktsyznykh zboriv na naftoprodukty: Dyrektyva Rady 92/82/IeES vid 19 zhovtnia 1992 roku. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_371 (data zvernennia: 01.09.2022).
17. Pro harmonizatsiiu struktur aktsyznykh zboriv na naftoprodukty: Dyrektyva Rady 92/81/IeES vid 19 zhovtnia 1992 roku. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_370 (data zvernennia: 01.09.2022).
18. Pro fiskalne markuvannia hazoiliu ta hasu: Dyrektyva Rady 95/60/IeS vid 27 lystopada 1995 roku. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_488 (data zvernennia: 01.09.2022).
19. Dyrektyva Yevropeiskoho Parlamentu i Rady 2014/40/IeS vid 3 kvitnia 2014 roku “Pro nablyzhennia zakoniv, pidzakonnykh normatyvno-pravovykh aktiv ta administratyvnykh polozhen derzhav-chleniv shchodo vyrobnytstva, predstavlenia ta prodazhu tiutiunovykh vyrobiv i suputnykh produktiv ta pro skasuvannia Dyrektyvy 2001/37/IeS”. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEE-I/2014-40-es.pdf> (data zvernennia: 01.09.2022).